

KOBİ'LERİN EĞİTİM ve DANIŞMANLIK HİZMETLERİNDEN YARARLANMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nihat GÜLTEKİN¹, Mahmut BAYCAN²

¹M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Araştırma Görevlisi

²M.Ü. S.B.E. Yönetim ve Organizasyon Y.L. Programı

Abstract: Recent developments in the world economy reduced the importance of geographical borders and changed the way and the dimensions of the competition all around the world. It is clear that Turkish enterprises should adapt themselves to these new conditions. In this adaptation process, effective use of training and consulting services becomes a must for Turkish Small and Medium Sized Enterprises (KOBİ).

This research generally examines the training and consulting needs of Small and Medium Sized Enterprises, their benefiting levels from these services, and consciousness level about those services.

I. GİRİŞ

Türk ekonomisinin gerek sayı, gerek istihdam olanakları ve gerekse de milli gelire katkıları bakımından KOBİ'lerin önemli bir yararı vardır. Artık günümüzde KOBİ'lerin önemi kabul edildiği gibi XXI.yy. ekonomilerinde bir kalkınma aracı olarak değerlendirilmektedirler [1]. İşletme dalında ki araştırmalar şimdiye kadar daha çok büyük ölçekli işletmeler için yapılmıştır. Fakat son yıllardaki artan trendlerle bilimsel araştırmalar daha çok küçük ve orta boy işletmeler için yapılagelir olmuştur [2].

Bütün gelişmiş toplumlarda küçük ve orta boy işletmelerin sayıları büyüklerden fazladır. Oysa yaratılan gelir bakımından büyükler daha büyük paya sahiptir. O nedenle akılcı endüstri politikaları yürüten ülkelerde küçük büyük arası farklılıklar gözetilmemekte, bu iki sistemin zayıf ve güçlü yanları belirlenerek, uluslararası planda fırsatlar açısından değerlendirme yapılmaktadır. Küçüklerin üstünlükleri ile büyüklerin yarattığı güç ve düzen arasında, ortak çıkara dayanan denge ulusal ekonominin verimini arttırmaktadır [3].

Günümüzde, dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler coğrafi sınırların önemini azaltırken, rekabetin şeklini ve boyutunu da etkilemiştir. Dünya piyasalarında görülen bu gelişim ve değişimlere, Türk işletmelerinin de ayak uydurmasını gerektirmektedir.

Yurt içi ve yurt dışı pazarlardaki rekabet koşulları çok ağırdır. Çalışanlar ve yöneticileri verimli çalışma ve toplam kalite bilincine sahip hale getirebilmenin en

belirgin vasıtası eğitimidir. Eğitim her kapıyı açabilen sihirli bir anahtar olup alternatifi yoktur. O halde öncelikle yapılması gerekli iş, çalışanları ve yöneticileri eğitmektir [4].

Bu nedenle başta finansal desteğe ihtiyaç duyan Türk KOBİ'lerinin, çağdaş yönetim tekniklerini uygulamaları ve yeni teknolojik değişiklikleri yakalamaları için, araştırma ve geliştirme imkanlarından yararlanmalarını sağlayan stratejileri bilmeleri ve eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanmaları gereği bir zorunluluk haline gelmiştir. Günümüzde yaşamın her alanında gereksinim duyulan bilgilerin çeşitlenmesiyle birlikte bireylerin, kurum ve kuruluşların "dışarıdan" başka kişi, kurum ve kuruluşlardan sağlayabilecekleri bilgiler de giderek artmaktadır. Bu gelişmeye koşut olarak bilgi ve deneyim de, diğer mal ve hizmetler gibi alışveriş konusu olabilen bir "mal" durumuna gelmiştir.

Her ne kadar bilgi alma ve satma günümüzde yapılagelen bir eylem olmakla birlikte henüz, bu ilişkinin tüm boyutlarıyla kurumsallaştığını söylemek olanaksızdır [5].

II. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Bu çalışmada, KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetlerine olan ihtiyaçları tespit edilerek, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden ne düzeyde yararlandıkları ortaya çıkarılmakta ve bu tür hizmetlerle ilgili ne kadar bilinçli hareket ettikleri belirlenmeye çalışılmaktadır.

Araştırma, KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle olan ilişkisini ortaya koyarak yönetim danışmanlığı konusundaki bilinç düzeylerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Böylelikle araştırma sonunda KOBİ'lerin büyümelerinin önünde sorun teşkil eden hususların nasıl aşılacağına ilişkin ipuçları edinmek mümkün olacaktır.

Araştırmanın KOBİ'ler açısından önemi KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetleri konusundaki

davranış tarzlarını ortaya koyarak bu konuda kendilerine bilgi kaynağı sağlayacak olmasıdır.

Konunun teorik içeriği ile, işletmelerde uygulanması arasındaki bağlantının kurulmasına yönelik bir anket uygulaması yapılarak, anket sonucunda yapılan yorum ve değerlendirmeler ile gerçek durum ve sahip olunan bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, SINIRLARI ve YÖNTEMİ

Araştırma İstanbul il sınırları içerisindeki, İMES Sanayi Sitesinde faaliyet göstermekte olan KOBİ'leri kapsamaktadır. Söz konusu KOBİ'ler arasında çalışan sayısı bakımından herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Araştırma sadece KOBİ yöneticileri ve ortakları ile anket uygulamasını içermektedir, diğer çalışanlar kapsam dışındadır.

Araştırma zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı sadece İMES Sanayi Sitesi bünyesinde yer alan KOBİ'ler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden İMES Sanayi Sitesinde yer alan KOBİ'lerin İstanbul'da faaliyet gösteren diğer KOBİ'leri temsil ettiği varsayılmaktadır. Bununla birlikte İMES'te yer alan farklı faaliyet alanlarına sahip KOBİ'lerin de birbirlerinden araştırmanın konusu bakımından farklılık göstermedikleri varsayılmaktadır.

Araştırma tanımlayıcı araştırma modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetine olan ihtiyaçları, söz konusu hizmetlerden yararlanma durumları ve büyümelerinin önünde engel olarak gördükleri hususları aşmak için eğitim danışmanlık hizmetlerinden yararlanma konusundaki bilinç düzeyleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin frekans dağılımları ve ortalama değerleri tablolar şeklinde sunulmuştur. Her bir sorunun firmaların çalışan sayılarına göre çapraz tabloları alınmış ve değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak, geliştirilen hipotezler ki kare, z testi ve Tek Yönlü ANOVA kullanılarak test edilmiş ve sonuçlarına yer verilmiştir. Böylelikle eğitim ve danışmanlık konusuna ilişkin çeşitli unsurların birbirleriyle olan ilgileri incelenmiştir.

IV. VERİ TOPLAMA ARACI

Veri toplama amacıyla anket uygulamasından faydalanılmıştır. Bu amaçla geliştirilen anket formu başlıca iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırma kapsamındaki kuruluşların kimlik bilgileri ve çalışan sayılarını tespit etmeye yönelik sorular yer almakta, ikinci bölümünde ise KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetlerine yaklaşımını ortaya koymaya çalışan toplam 15 soru yer almaktadır

Ankette Likert, çift şıklı (evet/hayır), çoklu seçenekli, açık uçlu ve sıralamalı sorulardan oluşan beş çeşit soru tipi kullanılmıştır. Likert 3'lü ölçeğinde hazırlanmış sorularda kullanılan ifadeler en olumluya (sık sık) 1, en olumsuz (hiç) 3 puan verilerek değerlendirilmektedir. Sıralamalı sorularda en önemliden en önemsiz doğru 1'den başlayarak puan verilmiştir. Çoklu seçenekli sorularda birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.

V. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırmada anakütle İMES'te yer alan KOBİ'lerdir. İki kademeli örnekleme yöntemi kullanılarak araştırma İMES bünyesinde metal sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu firmalar içerisinde 60 firma tesadüfi olarak belirlenmiştir. Araştırma her bir firma yöneticisiyle yüz yüze anket uygulaması yapılmak suretiyle gerçekleştirilmiştir.

VI. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmada araştırmanın amacına uygun olarak test edilmek üzere geliştirilen hipotezler aşağıda belirtilmiştir:

1. H₁: KOBİ'ler büyümeyi hedeflemelerine rağmen yönetim danışmanlığına gereken önemi göstermemektedirler.
2. H₁: KOBİ'lerin en çok eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları alanlar ile büyüme isteklerinin önünde engel olarak gördükleri konular arasında ilgi vardır.
3. H₁: KOBİ'lerin büyüme isteklerinin önündeki en büyük engel makro ekonomik çalkantılardır.
4. H₁: KOBİ'lerde, çalışan sayısı ile çalışanlara belli periyotlarda sistematik eğitimler uygulama arasında ilgi vardır.
5. H₁: KOBİ'lerin büyümeyi hedeflemeleriyle şimdiye kadar eğitim/danışmanlık hizmeti almaları arasında ilgi vardır.
6. H₁: KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık ihtiyacı duymalarıyla kaynak ve bütçelerinin yeterliliği arasında ilgi vardır.
7. H₁: KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedenleriyle işletme kaynak ve bütçelerinin yeterliliği arasında ilgi vardır.
8. H₁: KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duymalarıyla eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedenleri arasında ilgi vardır.

9. H₁: KOBİ'lerin büyümeyi hedeflemeleriyle büyüme istekelerinin önündeki engeller arasında ilgi vardır.

10. H₁: KOBİ'lerin en çok eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları alan ile sağlıklı büyüme için önem taşıyan konular arasında ilgi vardır.

VII. BULGULAR

VII.1. Kuruluşların Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

Araştırmanın yapıldığı firmalar çalışan sayılarına göre üç ana grupta toplanmıştır. (Tablo 1) Buna göre firmaların %43'ünü çalışan sayısı 10 kişinin altında olan firmalar, %32'sini çalışan sayısı 11 ile 20 kişi arasında olan firmalar, kalan %22'sini ise 21 kişi ve üzeri çalışana sahip firmalar oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamındaki firmaların ortalama çalışan sayısı 17'dir. (standart sapma 2.7) Çalışan sayılarına ilişkin elde edilen maksimum değer 136, minimum değer ise 2'dir.

Tablo.1. Firmaların Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
10 kişi ve daha az	26	43
11-20 kişi	19	32
21 kişi ve üzeri	13	22
Cevapsız	2	3
Toplam	60	100

VII.2. KOBİ'lerde Eğitim ve Danışmanlık

VII.2.1. KOBİ'lerin Eğitim ve Danışmanlık İhtiyacı

Araştırmada KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık ihtiyacını tespit etmek amacıyla iki grupta yer alan sorular sorulmuştur. Söz konusu alt gruplar alanlarına ve konularına göre eğitim ve danışmanlık ihtiyacı ile eğitim ve danışmanlık hizmeti alınabileceği düşünülen kuruluşlar şeklindedir.

a. Alanlarına ve Konularına Göre Eğitim ve Danışmanlık İhtiyacı

Bu başlık altında sorulan soruların ilki olan "Firmanızda karşılaştığımız problemlerin çözümünde dışarıdan bir kişi ya da kurum tarafından sunulabilecek eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyuyor musunuz?" sorusuna (Soru 1) verilen cevaplar incelendiğinde (Tablo 2) firma sahiplerinin büyük çoğunluğunun (%70) soruya olumlu yanıt verdiği, geri kalan %30'luk kesimin ise soruyu olumsuz yanıtladığı görülmektedir.

Elde edilen cevaplar firmaların çalışan sayılarına göre incelendiğinde soruya olumsuz yanıt verenlerin çoğunluğunun (%62) 10 kişiden az kişi çalıştıran firmalar olduğu görülmektedir. Çalışan sayısı 11 ile 20 kişi arasında olanların büyük çoğunluğu ise (%84) söz konusu soruya olumlu yanıt vermişlerdir. Aynı oran 20 ve üzeri çalışana sahip firmalarda %77, 10 kişiden az kişi çalıştıran firmalarda ise %62'dir.

Tablo.2. Firmaların Eğitim ve Danışmanlığa İhtiyaç Duyuma Durumu

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Evet	42	70
Hayır	18	30
Toplam	60	100

Firmaların eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları alanları tespit etmek amacıyla sorulan "En çok eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyduğunuz alan hangisidir?" sorusuna (Soru 2) verilen cevaplara bakıldığında ise (Tablo 3) en fazla danışmanlık ve eğitim ihtiyacı duyulan alanın teknik alan olduğu (ortalama 1.64, standart sapma .10) görülmektedir. Teknik alanı sırasıyla yönetim (ortalama 2.13, standart sapma .09), mali (ortalama 2.20, standart sapma .10) ve hukuk (ortalama 2.31, standart sapma .10) alanları izlemektedir.

Tablo.3. Eğitim ve Danışmanlığa İhtiyaç Duyulan Alanlar

	<i>Ortalama</i>
Teknik	1.64
Yönetim	2.13
Mali	2.20
Hukuk	2.31

Firma sahiplerinin bu soruya verdikleri cevaplar bir önceki soruda eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyduğunu belirtenlere göre incelendiğinde, yanıt verenlerin yarısından fazlasının (%57) teknik alanda hizmet almaya 'sık sık' ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Yönetim, mali ve hukuk alanlarında ise yanıt verenlerin yarısından fazlasının söz konusu alanlarda sık sık değil 'bazen' eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen yanıtlar çalışan kişi sayılarına göre incelendiğinde sık sık teknik alanda eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyanların %42'sini 11 ile 20 kişi arasında çalışana sahip işletmeler oluşturmaktadır. Buna göre söz konusu işletmelerin %61'i teknik alanda eğitim ve danışmanlık hizmetine sık sık ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Bu oran 10 kişiden az kişi çalıştıran işletmelerde %48, 21 kişi ve üzeri çalışana sahip işletmelerde ise %46'dır.

Araştırmada firma sahiplerine spesifik olarak hangi konularda eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları da sorulmuş (Soru 8) ve elde edilen yanıtlara göre (Tablo 4) en fazla (%63) araştırma geliştirme konusunda eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Bu konu başlığını sırasıyla personel temini/yönetimi (%43), pazarlama/satış (%38), üretim yönetimi (%37), bilgisayar/internet (%35) ve finansal yönetim (%32) izlemektedir. En az ihtiyaç duyulan konu başlıkları ise çevre/atıklar (%5), insan ilişkileri/iletişim (%8), iş sağlığı/iş güvenliği (%10), kanun/mevzuat (%12) ve genel ekonomi (% 15) olmuştur.

Tablo.4. Eğitim ve Danışmanlığa İhtiyaç Duyulan Konular

	Frekans	Yüzde
Araştırma/Geliştirme	38	63
Personel Temini/Yönetimi	26	43
Pazarlama/Satış	23	38
Üretim Yönetimi	22	37
Bilgisayar/İnternet	21	35
Finansal Yönetim	19	32
Genel Yönetim/Yöneticilik	16	27
Genel Ekonomi	9	15
Kanun/Mevzuat	7	12
İş Sağlığı/İş Güvenliği	6	10
İnsan İlişkileri/İletişim	5	8
Çevre/Atıklar	5	8
Diğer	3	5

İhtiyaç duyulan eğitim ve danışmanlık konuları firmaların büyüklüklerine göre incelendiğinde (Tablo.5) kanun / mevzuat, insan ilişkileri / iletişim, bilgisayar/internet, pazarlama/satış, genel yönetim, iş sağlığı/iş güvenliği, çevre/atıklar, finansal yönetim, araştırma/geliştirme konularının en fazla 10 kişiden az çalışana sahip işletmeler tarafından talep edildiği görülmektedir. Araştırma/geliştirme, finansal yönetim ve çevre/atıklar konuları 11 ile 20 kişi çalıştıran işletmelerden de en fazla talep alan konular arasındadır. Personel temini/yönetimi konusu ise en fazla 11 ile 20 kişi çalıştıran işletmelerden talep edilmektedir. 20'den fazla çalışana sahip işletmelerce en fazla talep edilen konu başlığı ise üretim yönetimidir. Genel ekonomi konusu ise tüm büyüklükteki işletmelerce aynı oranda talep edilmektedir.

Tablo.5. Firmaların Büyüklüklerine Göre Eğitim ve Danışmanlığa İhtiyaç Duyulan Konular

	1-10 kişi		11-20 kişi		21 kişi ve üzeri	
	Fr	Yüzde	Fr.	Yüzde	Fr	Yüzde
Genel	8	50	5	31	3	19
Yönetim/Yöneticilik						
İnsan İlişkileri/İletişim	4	80	1	20	5	100
Üretim Yönetimi	7	33	6	29	8	38
Bilgisayar/İnternet	12	60	7	35	1	5
İş Sağlığı/İş Güvenliği	3	50	1	17	2	33
Personel	8	33	10	42	6	25
Temini/Yönetimi						
Finansal Yönetim	8	42	8	42	3	16
Genel Ekonomi	3	33	3	33	3	33
Çevre/Atıklar	2	50	2	50	-	-
Kanun/Mevzuat	5	83	1	17	-	-
Pazarlama/Satış	12	52	10	43	1	4
Araştırma/Geliştirme	14	39	14	39	8	22
Diğer	2	67	1	33	-	-

b. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alınabileceği Düşünülen Kuruluşlar

Araştırma kapsamındaki kuruluşlara eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyduklarında başvurmayı düşündükleri kuruluşlar sorulmuş (Soru 7) elde edilen yanıtlara göre (Tablo.6) büyük çoğunluk tarafından (%83) en çok tercih edilen kuruluş KOSGEB olmuştur. Bu oranın oluşumunda halen İMES'te hizmet sunan bir merkezin olması da etkindir. KOSGEB'i oranları düşük de olsa sırasıyla İSO (%28) ve İTO (%22) ve Halk Bankası (%20) izlemektedir. Verilene cevaplara göre en az tercih edilen kuruluşlar MPM (%5) ve TOSYÖV (%7) olmuştur.

Tablo.6. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alınabileceği Düşünülen Kuruluşlar

	Frekans	Yüzde
KOSGEB	50	83
İSO	17	28
İTO	13	22
T.Halk Bankası	12	20
Çıraklık ve Mesleki Eğitim		
Veren Kuruluşlar	10	17
Sanayi Bakanlığı	9	15
Esnaf ve Sanatkarlar Derneği	7	12
Diğer	6	10
TOSYÖV	4	7
Milli Produktivite Merkezi	3	5

İşletmelerin büyüklüklerine göre başvurmayı düşündükleri kuruluşlar incelendiğinde (Tablo.7) Çıraklık ve Mesleki Eğitim Veren Kuruluşlar, Esnaf ve Sanatkarlar Derneği, İSO, İTO, KOSGEB ve Halk Bankasını danışmanlık alma amacıyla düşünen kuruluşların büyük çoğunluğunu 10 kişiden az çalışanı olan işletmeler oluşturmaktadır. Sanayi Bakanlığı ve TOSYÖV ise en fazla 11 ile 20 kişi arasında çalışana sahip işletmeler tarafından düşünülmekte, MPM ise sadece 20'den fazla çalışanı olan işletmelerce tercih edilmektedir.

Tablo.7. Firmaların Büyüklüklerine Göre Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alabileceklerini Düşündükleri Kuruluşlar

	1-10 kişi		11-20 kişi		21 kişi ve üzeri	
	Fre.	Yüzde	Fre.	Yüzde	Fre.	Yüzde
T.Halk Bankası	6	50	4	33	2	17
Esnafve San. Dern.	3	43	2	29	2	29
Mesleki Eğitim Kur.	7	70	3	30	-	-
M. Produktivite Mer.	-	-	-	-	3	100
Sanayi Bakanlığı	2	22	5	56	2	22
KOSGEB	21	44	16	33	11	23
TOSYÖV	1	33	2	67	-	-
İSO	6	35	5	29	6	35
İTO	6	50	3	25	3	25
Diğer	4	67	2	33	-	-

KOBİ'lerin danışmanlık alabilecekleri kuruluşlara üye olup olmadıklarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya (Soru 6) verilen yanıtlara göre (Tablo.8) işletmelerin %62'sinin bu tür kuruluşlara üye olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışan sayılarına göre inceleme yapıldığında da her bir büyüklük kategorisinde yer alan tüm firmaların yarısından fazlasının söz konusu kuruluşlara üye olmadığı görülmektedir.

Tablo.8. Firmaların Danışmanlık Alabilecekleri Kuruluşlara Üye Olma Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	23	38
Hayır	37	62
Toplam	60	100

VII.2.2. KOBİ'lerde Eğitim ve Danışmanlık Hizmetinden Yararlanma

Araştırmada KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetinden yararlanma durumlarını tespit etmek amacıyla iki grupta yer alan sorular sorulmuştur. Söz konusu alt gruplar KOBİ'lerin almış oldukları eğitim ve

danışmanlık hizmetleri ile söz konusu hizmetlerin maliyetlerini nasıl karşılandıklarına ilişkindir.

a. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu

Araştırma kapsamındaki işletmelere geçmişte herhangi bir eğitim ve danışmanlık hizmeti alıp almadıkları sorulmuş (Soru 3) alınan yanıtlara göre de (Tablo.9) %52'sinin bu tür bir hizmeti almamış oldukları görülmüştür. Buna karşılık %48'lik kesim ise geçmişte eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olduğunu belirtmektedir.

Büyüklüklerine göre söz konusu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde geçmişte eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olan kuruluşların yarısını (%51) 10 kişiden az kişi çalıştıran kuruluşların oluşturduğu görülmektedir. Buna göre 10 kişiden az kişi çalıştıran kuruluşların yarısından fazlası (%58) bu tür bir hizmetten yararlanmıştır. Bu oran 11 ile 20 kişi arası çalışana sahip kuruluşlarda %47, 20 kişiden fazla çalışana sahip kuruluşlarda ise %39'dur.

Tablo.9. Firmaların Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almış Olma Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	29	48
Hayır	31	52
Toplam	60	100

İşletme sahiplerinin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyup duymamalarına göre verilen yanıtlar incelendiğinde, eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyduğunu söyleyenlerin yarısından fazlasının (%57) daha önce böyle bir hizmetten yararlanmış olduğu görülmektedir. Bu oran ihtiyaç duymadığını söyleyenlerde %28'dir.

Geçmişte eğitim ve danışmanlık hizmeti almış KOBİ'lerin söz konusu hizmeti hangi kuruluşlardan aldıklarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya (Soru 4) verilen yanıtlar incelendiğinde (Tablo.10) KOBİ'lerin en fazla yararlandığı kuruluşların KOSGEB ve Mali Müşavirlik firmaları olduğu (%33 ve %32) görülmektedir. Söz konusu kuruluşları kullanılma yoğunluğuna göre %22 ile bankalar ve %13 ile özel eğitim firmaları takip etmektedir. MPM'den hiçbir kuruluş geçmişte eğitim ve danışmanlık hizmeti almamıştır.

Firmaların büyüklüklerine göre söz konusu kuruluşlardan yararlanma durumları incelendiğinde (Tablo.11) özel eğitim firmaları ve KOSGEB'den en fazla 10 kişiden az çalışana sahip işletmelerin yararlandığı görülmektedir. Bankalardan en çok yararlanan kesim ise 11 ile 20 kişi arasında çalışana sahip kuruluşlar

gelmektedir. Her iki gruptaki işletmeler Mali Müşavirlik firmalarından en fazla yararlanan işletmeler arasında yer almaktadır.

Tablo.10. Firmaların Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almış Olduğu Kuruluşlar

	Frekans	Yüzde
KOSGEB	20	33
Mali Müşavirlik Fir.	19	32
Bankalardan	13	22
Özel Eğitim Firm.	8	13
Diğer	5	8

Tablo.11. Firmaların Büyüklüklerine Göre Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almış Olduğu Kuruluşlar

	1-10 kişi		11-20 kişi		21 kişi ve üzeri	
	Fr	Yüzde	Fr	Yüzde	Fr	Yüzde
Bankalardan	4	33	6	50	2	17
KOSGEB	11	55	4	20	5	25
Özel Eğitim Firm	5	63	1	13	2	25
Mali Müşav. Fir.	8	44	8	44	2	11
Diğer	4	80	1	20		

Daha önce herhangi bir eğitim ve danışmanlık hizmeti almamış işletmelerin neden böyle bir hizmeti almamış olduklarını ortaya çıkarmak için sorulan soruya (Soru 5) verilen yanıtlar incelendiğinde (Tablo.12) işletmelerin yarısının (%50) neden olarak ilgilenecek zamanları olmadığını belirttikleri görülmektedir. Bu nedeni %43 ile kimden, nereden ve nasıl alacaklarını bilmemeleri ve %27 ile ayrılmış kaynak ve bütçelerinin olmaması gelmektedir.

Tablo.12. Firmaların Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almama Nedenleri

	Frekans	Yüzde
İlgilenecek zaman yok	30	50
Kimden nereden ve nasıl alacağımızı bilmiyoruz	26	43
Ayrılmış kaynak/bütçe yok	16	27
Diğer	8	13

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duymalarıyla eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedenleri arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 8) ilgilenecek zamanın olmadığını ifade eden neden hariç

diğer nedenlerle eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyma arasında anlamlı bir ilgi olduğu görülmektedir (Tablo.13).

Buna göre eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyduğunu belirtenlerin %81'i bu iş için ayrılmış kaynak ya da bütçelerinin olmadığını, %52'si kimden, nereden ve nasıl alacağını bilmediğini, %45'i ise ilgilenecek zamanı olmadığını, %7'si ise başka nedenler olduğunu belirtmektedir.

Tablo.13. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almama Nedenleri - Ki Kare Değerleri

Nedenler	KiKare Değeri	p Değeri
Kimden nereden ve nasıl alacağımızı bilmiyoruz	4.67	0.03
Diğer	4.64	0.03
Ayrılmış kaynak/bütçe yok	4.15	0.04
İlgilenecek zaman yok	1.27	0.26

Araştırma kapsamındaki işletmelere kendi bünyelerinde çalışanlarına sistematik olarak eğitim uygulayıp uygulamadıkları sorulmuştur. (Soru 11) Elde edilen yanıtlara göre (Tablo.14) işletmelerin %52'sinin bu tür bir uygulaması bulunmamaktadır. Bununla birlikte kendi bünyesinde eğitim çalışanları gerçekleştirenler %48 oranındadır. Söz konusu bu eğitimler ağırlıklı olarak usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleşen işbaşı eğitimleridir.

Tablo.14. Firmaların Çalışanlarına Eğitim Uygulama Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	29	48
Hayır	31	52
Toplam	60	100

İşletmelerin çalışan sayısı ile işletme içinde çalışanlara sistematik olarak eğitim verilmesi arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 4) her iki unsur arasında anlamlı bir ilgi bulunmamıştır. (ki kare 25.02, p değeri 0.40) Başka bir deyişle işletme içinde çalışanlara eğitim verilmesi işletmede çalışan kişi sayısına bağlı değildir. Bununla birlikte veriler incelendiğinde işletme içi eğitim vermeyenlerin yarısından fazlasının (%53) 10 kişiden az çalışana sahip işletmeler olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki işletmelere almış oldukları eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin kendilerine sağladığı faydayı nasıl ölçtükleri ya da değerlendirdikleri sorulmuştur. (Soru 12) Elde edilen yanıtlara göre (Tablo.15) alınan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin faydası büyük çoğunluk tarafından (%67) kazanılan bilgi,

beceri, tutum ve davranışın işe yansımalarıyla değerlendirilmektedir. Bunu %55'le iyileşen üretim kalitesi, %22 ile maliyetlerdeki azalma, %17 ile de kazanılan psikolojik katkının gözlemlenmesi takip etmektedir.

Tablo.15. Eğitim ve Danışmanlık Hizmetini Değerlendirme Yöntemleri

	Frekans	Yüzde
Kazanılan bilgi, beceri, tutum ve davranışın işe yansımaları	40	67
İyileşen üretim kalitesiyle	33	55
Maliyetlerdeki azalmayla	13	22
Kazanılan moral/psikolojik katkıyı gözlemleyerek	10	17
Diğer	2	3

b. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Maliyetlerini Karşılama

Araştırmada KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmeti maliyetlerini nasıl karşıladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla toplam iki soru sorulmuştur. Sorulardan ilki işletme kaynaklarının/bütçenin eğitim ve danışmanlık hizmetleri almaya uygun ya da yeterli olup olmadığı şeklindeki sorudur. (Soru 9) Söz konusu soruya alınan yanıtlara göre (Tablo.16) işletmelerin yarısından fazlasının (%58) bu tür bir hizmet almaya yeterli kaynak ya da uygun bütçeye sahip olduklarını belirttikleri görülmektedir. Buna karşılık işletmelerin yarıya yakını (%42) da soruya olumsuz yanıt vermiştir.

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duymalarıyla kaynak ve bütçelerinin yeterliliği arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 6) her iki unsur arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (ki kare 0.74, p değeri 0.39) Böylelikle eğitim ve danışmanlık hizmeti için yeterli kaynağa sahip olmanın eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymaya bağlı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte veriler incelendiğinde eğitim ve danışmanlık ihtiyacı duyduğunu belirtenlerin %62'sinin yeterli kaynağa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo.16. İşletme Kaynaklarının Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Almaya Uygun Olma Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	35	58
Hayır	25	42
Toplam	60	100

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedenleriyle işletme kaynak ve bütçelerinin yeterliliği arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 7) eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedenlerinden sadece

ayrılmış kaynak/bütçenin olmamasının kaynak/bütçe yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. (ki kare 6.58, p değeri 0.01) Buna göre eğitim ve danışmanlık için kaynak ayrılmamasının işletmenin bu iş için yeterli kaynağa sahip olmamasına bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Verilere bakıldığında eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedeni olarak, ayrılmış kaynağı olmadığını belirtenlerin %69'unu kaynak/bütçesinin eğitim ve danışmanlık hizmeti almaya yeterli olmadığını belirtenler oluşturmaktadır. Öte yandan %31'lik bir kesimin yeterli bütçesi olduğu halde eğitim ve danışmanlığa kaynak ayırmadığı ortaya çıkmaktadır.

Eğitim ve danışmanlık maliyetlerinin nasıl karşılandığına ilişkin sorulan soruya (Soru 10) alınan yanıtlara göre (Tablo.17) üretimde sağlanan kalite ve verimlilik seçeneği en fazla (%40) yanıt alan seçenek olmuştur. Bu seçeneği eşit oranlarla (%14) satış miktarındaki artış ve ürün satış fiyatlarına yansıtma seçenekleri izlemektedir.

Çalışan sayılarına göre verilen cevaplar incelendiğinde (Tablo.18) üretimde sağlanan kalite ve verimlilikle maliyetlerin karşılandığını söyleyenlerin çoğunluğunu (%42) 11 ile 20 kişi arasında çalışana sahip işletmeler, satış miktarındaki artışla maliyetlerin karşılandığını söyleyenlerin çoğunluğunu (%43) 10 kişiden az çalışana sahip işletmeler, ürün ve satış fiyatlarına yansıtma suretiyle karşılandığını söyleyenlerin çoğunluğunu ise (%62) 20'den fazla çalışana sahip işletmeler oluşturmaktadır.

Tablo.17. Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Maliyetlerini Karşılama Yöntemleri

	Frekans	Yüzde
Üretimde sağlanan kalite ve verimlilikle	24	40
Satış miktarındaki artışla	14	23
Ürün satış fiyatlarına yansıtma suretiyle	14	23
Diğer	6	10

Tablo.18. Firmaları Çalışan Sayılarına Göre Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Maliyetlerini Karşılama Yöntemleri

	1-10 kişi		11-20 kişi		21 kişi ve üzeri	
	Fr	Yüzde	Fr	Yüzde	Fr	Yüzde
Satış miktarındaki artışla	6	43	3	21	5	36
Satış fiyatlarına yansıtarak	8	62	4	31	1	8
Artan kalite ve verimlilikle	8	33	10	42	6	25
Diğer	2	40	1	20	2	40

VII.2.3. KOBİ'lerde Büyüme

Araştırmada KOBİ'lere, büyüme planları ve büyümelerine ilişkin diğer hususları içeren sorular sorulmuştur. Bunlardan ilki "Büyümeyi düşünüyor musunuz?" şeklindeki 13. sorudur. Söz konusu soruya verilen cevaplar incelendiğinde (Tablo.19) işletmelerin %83'ünün gelecekte büyüme hedefledikleri ortaya çıkmaktadır. Büyümeyi düşünmediğini belirtenlerin oranı ise %17'dir.

Tablo.19. Firmaların Büyüme Hedeflemelerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Evet	50	83
Hayır	10	17
Toplam	60	100

KOBİ'lerin büyüme hedeflemeleriyle eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olmaları arasındaki ilişki (Hipotez 5) incelendiğinde her iki unsur arasında anlamlı bir ilgi bulunamamıştır. (ki kare 0.33, p değeri 0.56) Başka bir deyişle KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmeti almaları büyüme hedeflemeleriyle ilişkili değildir. Verilere bakıldığında eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olanların da almamış olanların da büyük çoğunluğunun büyüme hedefledikleri görülmektedir. (%86, %81)

Araştırma kapsamında KOBİ'lerin büyüme isteklerine engel olan hususları tespit etmek amacıyla sorulan "Büyüme isteğinizin önündeki en büyük engeller nelerdir?" sorusuna (Soru 14) verilen yanıtlar incelendiğinde (Tablo.20) KOBİ işletmecilerinin büyümelerinin önündeki en önemli engeli makro ekonomik çalkantılar olarak belirttikleri görülmektedir. Makro ekonomik çalkantıları 1.29 ile finansal yetersizlikler ve 1.40 ile kalifiye eleman eksikliği gelmektedir. Diğerlerine göre en az önemli görülen engel ise 2.09 ile çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak olmak gelmektedir.

Tablo.20. Firmaların Büyüme İsteklerinin Önündeki Engeller

	Ortalama
Makro ekonomik çalkantılar	1,23
Finansal yetersizlik	1,29
Kalifiye eleman eksikliği	1,40
Eğitim ve bilgi eksikliği	1,79
Teknolojik değişimler	1,94
Çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak olma	2,09

Makro ekonomik çalkantıların diğer engellere göre büyümenin önündeki en büyük engel olup olmadığını ortaya koymak amacıyla (Hipotez 3) yapılan analizde makro ekonomik çalkantıların KOBİ işletmecilerince diğer engeller içerisinde en önemli engel olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

$H_0: \bar{X} \geq 1.5$, Makro ekonomik çalkantılar KOBİ'ler için büyümelerinin önünde önemli bir engel değildir.

$H_1: \bar{X} < 1.5$, Makro ekonomik çalkantılar KOBİ'ler için büyümelerinin önünde önemli bir engeldir.

$$Z = \frac{\bar{x} - \bar{X}}{\sigma_{\bar{x}}} = \frac{1.23 - 1.5}{0.08} = -3.38$$

$$Z_{0.05} = -1.65 \quad \alpha = \%5$$

$|-3.38| > |-1.65|$; H_0 red; Makro ekonomik çalkantılar KOBİ'ler için büyümelerinin önünde önemli bir engeldir.

Bununla birlikte engellerin önem açısından birbirlerinden farklı olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre (Tablo.21) engeller birbirlerinden önem açısından farklı çıkmamaktadır. ($F_{0.05/5-354} = 2.21 > 0.59$; H_0 kabul; %5 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasında anlamlı bir fark söz konusu değildir) Buna göre her bir engel KOBİ işletmecilerince hemen hemen aynı düzeyde önemli görülmektedir.

KOBİ'lerin büyüme hedeflemeleriyle büyüme isteklerinin önündeki engeller arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 9) finansal yetersizlik hariç diğer engeller ile büyüme hedefleme arasında anlamlı bir ilgi bulunamamıştır (Tablo.22). Veriler incelendiğinde büyüme hedefleyenlerin büyük çoğunluğunun (%92) finansal yetersizliği büyümelerinin önündeki en büyük engel olarak gördüğü görülmektedir.

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları alanlar ile büyüme isteklerinin önünde engel olarak gördükleri konular arasındaki ilişkiler incelendiğinde (Hipotez 2) Tablo.23'de gösterilen alan ve konular dışındaki unsurların birbirleriyle anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Sonuçlara göre KOBİ'lerin yönetim alanında danışmanlık talep etmelerinin altında KOBİ'lerin kalifiye eleman eksikliği, finansal yetersizlik, çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak olma ve eğitim ve bilgi eksiklikleri yatmaktadır. Buna göre KOBİ'ler söz konusu sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla yönetim alanında eğitim ve danışmanlık faaliyetleri talep etmektedirler. Benzer şekilde KOBİ'lerin mali ve teknik alanda eğitim ve danışmanlık hizmeti talep etmelerinin ardında da finansal sorunlar yer almaktadır.

Araştırmada KOBİ işletmecilerine büyüme ile ilgili olarak büyüme için en fazla önem taşıyan konuların neler olduğu da sorulmuştur. (Soru 15) Elde edilen yanıtlara göre (Tablo.24) KOBİ işletmecilerinin büyümeleri için en önemli gördükleri konunun kredi temini olduğu ortaya çıkmaktadır. (ortalama 1.18) Kredi teminini ortalama 1.50 ile yetmişmiş eleman temini, 1.58 ile teknolojik bilgilenme ve 1.80 ile yönetim danışmanlığı izlemektedir.

Tablo.21.Firmaların Büyüme İsteklerinin Önündeki Engellere İlişkin ANOVA Tablosu

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Serbestlik Toplamı	Derecesi	Kareler Ortalaması (Varyans)	F Değeri
Sütunlar Arası (Açıklanan)	2.7	5	0.54	0.59
Sütunlar İçi (Açıklanamayan)	324	354	0.91	
Toplam	327	59	5.53	

Tablo.22.Firmaların Büyüme İsteklerinin Önündeki Engellerin Büyüme İstekleriyle İlişkisi

Engeller	Ki Kare Değeri	p Değeri
Finansal yetersizlik	13.08	0.00
Makro ekonomik çalkantılar	1.42	0.49
Çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak olma	1.06	0.58
Kalifiye eleman eksikliği	0.72	0.69
Eğitim ve bilgi eksikliği	0.70	0.70
Teknolojik değişimler	0.49	0.78

Tablo.23.Firmaların Büyüme İsteklerinin Önündeki Engeller ve Eğitim/Danışmanlık İhtiyacı Duydukları Alanların İlişkisi

Engeller - Eğitim ve Danışmanlık İhtiyacı Duyulan Alan	KiKare Değeri	p Değeri
Kalifiye eleman eksikliği - Yönetim	7.77	0.10
Finansal yetersizlik - Teknik	11.15	0.03
Finansal yetersizlik - Mali	8.92	0.06
Finansal yetersizlik - Yönetim	8.82	0.07
Çağdaş yönetim bilgisinden uzak olma -Yönetim	8.70	0.06
Eğitim ve bilgi eksikliği - Yönetim	8.46	0.07

Tablo.24. Büyüme ile İlgili Önem Taşıyan Konular

	Ortalama
Kredi Temini	1,18
Yetmişmiş Eleman Temini/İstihdamı	1,50
Teknolojik Bilgilenme	1,58
Yönetim Danışmanlığı	1,80

KOBİ'lerin büyüme hedeflemeleriyle yönetim danışmanlığına gereken önemi verip vermediklerini (Hipotez 1) ortaya koymak amacıyla yapılan istatistik analize göre büyüme hedefleyen KOBİ'lerin yönetim danışmanlığına önem vermedikleri ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle büyüme isteyen KOBİ'lerin yönetim danışmanlığını bu isteklerinin yerine gelmesi için önemli bir unsur olarak görmemektedirler.

$H_0: \bar{X} = 1.5$, Büyüme hedefleyen KOBİ'ler yönetim danışmanlığına önem vermektedir.

$H_1: \bar{X} > 1.5$, Büyüme hedefleyen KOBİ'ler yönetim danışmanlığına önem vermemektedir.

$$Z = \frac{\bar{x} - \bar{X}}{\sigma_{\bar{x}}} = \frac{1.80 - 1.5}{0.08} = 3.50$$

$$Z_{0.05} = 1.65 \quad \alpha = \%5$$

$3.50 > 1.65$; H_0 red; Büyüme hedefleyen KOBİ'ler yönetim danışmanlığına önem vermemektedir.

Bununla birlikte veriler incelendiğinde büyüme isteyenlerin %43'ünün yönetim danışmanlığını birincil derecede en önemli konu olarak gördüğü görülmektedir. Büyüme isteyenlerin içerisinde yönetim danışmanlığını ikincil derecede en önemli konu olarak görenlerin oranı %37, üçüncül derecede en önemli konu olarak görenlerin oranı ise %20'dir. Buna karşılık büyüme istemeyenlerin %60'ı da yönetim danışmanlığını ikincil derecede en önemli konu olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları alanlar ile büyüme için önem verdikleri konular arasındaki ilişki incelendiğinde (Hipotez 10) mali alanla yetmişmiş eleman temini/istihdamı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmakta (ki kare 8.57, p değeri 0.07) diğer alanların birbirleriyle anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre KOBİ'lerin, bünyelerinde kalifiye eleman istihdam edememelerini mali alandaki yetersizliklerine bağladıkları ileri sürülebilir. Başka bir deyişle KOBİ'ler kalifiye elemanların maliyetlerini karşılayamadıkları için söz konusu elemanları işletmelerinde çalıştıramamaktadırlar.

Buna karşılık mali alanda iyileşme yaşadıkları zaman büyümeleri için bu iyileşmeyi öncelikle kalifiye eleman isihdamında kullanacakları düşünülebilir.

VIII. SONUÇ

Araştırma sonucunda genel olarak KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmetlerine büyük yoğunluk itibariyle ihtiyaç duydukları ortaya çıkmaktadır. Yoğunluğunu 20 kişiden az kişi çalıştıran işletmelerin oluşturduğu görülen KOBİ'lerde söz konusu eğitim ve danışmanlık ihtiyacı kendisini özellikle teknik alanda hissettirmektedir. Yönetim, mali hususlar ve hukuk, teknik alanı takip eden diğer alanlar olarak göze çarpmaktadır.

KOBİ'lerin konu başlıkları olarak özellikle satışların arttırılmasına ve mali meselelere yönelik hususlarda eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları görülmektedir. Araştırma ve geliştirme, pazarlama/satış, finansal yönetim ve genel ekonomi konuları KOBİ'lerin yoğunlukla talep ettikleri konu başlıklarıdır. Özellikle çevre/atıklar, insan ilişkileri/iletişim, kanun/mevzuat ve iş sağlığı/iş güvenliği gibi satışlarla doğrudan ilgili olmayan konular bu konuda geri planda kalmaktadır. Buna ek olarak çalışan sayısı arttıkça işletmelerde personel temini ve üretim yönetimi gibi konuların da önem kazandığı görülmektedir.

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık alanında başvurabileceklerini düşündükleri kuruluşların başında KOSGEB gelmektedir. Özellikle çalışan sayısının az olduğu işletmelerde Çıraklık ve Mesleki Eğitim veren kuruluşlar eğitim ve danışmanlık alanında başvurulabilecek kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte KOBİ'lerin bu tür eğitim ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlara üye olmadıkları anlaşılmaktadır.

KOBİ'lerin yarıdan fazlası daha önce herhangi bir eğitim ve danışmanlık hizmeti almamıştır. İlgi çekici husus bu tür bir hizmetten yararlanmış olan kuruluşların yarısını 10 kişiden az kişi çalıştıran işletmeler oluşturmaktadır. İhtiyaç duyanların yoğunluğu bu tür bir hizmetten faydalandığını belirtmektedir. Eğitim ve danışmanlık hizmetinin alındığı kuruluşlara bakıldığında ise KOSGEB ve Mali Müşavirlik firmalarının başı çektiği görülmektedir.

Eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duyduğunu belirten KOBİ'lerin yoğunluğunun eğitim ve danışmanlık hizmeti almama nedeni olarak, bu iş için ayrılmış kaynak ya da bütçelerinin olmadığını ileri sürdükleri görülmektedir. Bununla birlikte yarıya yakını da kimden, nereden ve nasıl alacağını bilmediğini belirtmektedir. Eğitim faaliyetleri açısından bakıldığında KOBİ'lerin yarısının, çalışan sayılarına bağlı olmaksızın, kendi bünyelerinde

çalışanlarına sistematik olarak eğitim verdikleri görülmektedir.

KOBİ'lerin büyük çoğunluğu, almış oldukları eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin kendilerine sağladığı faydayı, kazanılan bilgi, beceri, tutum ve davranışın işe yansımalarıyla değerlendirdiklerini belirtmektedir. Bunu iyileşen üretim kalitesi izlemektedir.

İşletmelerin yarıdan fazlasının eğitim ve danışmanlık hizmeti almaya yeterli kaynak ya da uygun bütçeye sahip oldukları görülmektedir. Eğitim ve danışmanlık ihtiyacı duyduğunu belirtenlerin yoğunluğu ise yeterli kaynağa sahip olduklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlık hizmeti için kaynak ayırmamasının, işletmenin bu tür bir hizmet için yeterli kaynağa sahip olmamasına bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak çok az bir kesim yeterli bütçesi olduğu halde eğitim ve danışmanlığa kaynak ayırmadığını ifade etmektedir. Öte yandan yapılan analizler sonucunda eğitim ve danışmanlık hizmeti için yeterli kaynağa sahip olmayla eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyma arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Eğitim ve danışmanlık maliyetlerinin karşılanması hususunda KOBİ'lerin yoğunlukla üretimde sağlanan kalite ve verimlilikle söz konusu maliyetleri denkleştirdiği görülmektedir. Bunu sırasıyla satış miktarındaki artış ve maliyetleri ürün satış fiyatlarına yansıtmak gelmektedir.

KOBİ'lerin büyüme politikaları incelendiğinde büyük çoğunluğunun gelecekte büyümeyi hedefledikleri ortaya çıkmaktadır. Yapılan analizlerde KOBİ'lerin büyümeyi hedeflemeleriyle eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olmaları arasında ilişki olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle eğitim ve danışmanlık hizmeti almış olanların da almamış olanların da büyük çoğunluk itibariyle büyümeyi hedefledikleri görülmektedir.

KOBİ'lerin büyümelerinin önündeki en önemli engeli, makro ekonomik çalkantılar olarak belirttikleri görülmektedir. Makro ekonomik çalkantıları, finansal yetersizlikler ve kalifiye eleman eksikliği takip etmektedir. Dikkat çekici husus, çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak olmanın, diğerleri içerisinde en az önemli görülen engel olmasıdır. KOBİ'lerin içerisinde büyümeyi hedefleyenlere bakıldığında makro ekonomik çalkantıların yerini finansal yetersizliğin aldığı görülmektedir.

KOBİ'lerin eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duydukları alanların büyüme isteklerinin önünde engel olarak gördükleri konularla ilişkisine bakıldığında KOBİ'lerin yönetim alanında danışmanlık talep etmelerinin altında kalifiye eleman eksikliği, finansal yetersizlik, çağdaş yönetim bilgi ve becerisinden uzak

olma ve eğitim ve bilgi eksiklikleri yatmaktadır. Buna göre KOBİ'ler söz konusu sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla yönetim alanında eğitim ve danışmanlık faaliyetleri talep etmektedirler. KOBİ'lerin mali ve teknik alanda eğitim ve danışmanlık hizmeti talep etmelerinin ardında ise finansal sorunlar yer almaktadır.

KOBİ işletmecilerinin büyümeleri için en önemli gördükleri konunun kredi temini olduğu ortaya çıkmaktadır. Kredi teminini, yetişmiş eleman istihdamı, teknolojik bilgilenme ve yönetim danışmanlığı izlemektedir. Buna göre KOBİ'lerin büyüme amacıyla yönetim ve danışmanlığına gereken önemi vermedikleri ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle büyümeyi isteyen KOBİ'ler yönetim danışmanlığını bu isteklerinin yerine gelmesi için önemli bir unsur olarak görmemektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre KOBİ'lerin mali alanda eğitim ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymalarının yetişmiş eleman temini/istihdamı ile ilişkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca göre KOBİ'lerin bünyelerinde kalifiye eleman istihdam edememelerini mali alandaki yetersizliklerine bağladıkları ileri sürmek mümkündür. Başka bir deyişle KOBİ'lerin kalifiye elemanların maliyetlerini karşılayamadıkları için söz konusu elemanları işletmelerinde çalıştıramamaktadırlar. Buna karşılık mali alanda yaşayacakları olumlu gelişmeler karşısında büyümeleri için söz konusu iyileşmeyi öncelikle kalifiye eleman istihdamı lehinde kullanacakları varsayılabilir.

Araştırma KOBİ'lerin yönetim ve danışmanlık hizmetlerine gereken önemi vermediklerini ortaya çıkarmaktadır. Yönetim danışmanlığından yararlanma bilincinin hızla artmasına karşın istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Bu nedenle KOBİ'lerin büyümelerinin önündeki sorunları aşabilmeleri için eğitim ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlarla daha çok işbirliği içerisinde olmaları gerekmektedir.

Öte yandan KOBİ'lere eğitim ve danışmanlık hizmetleri veren KOSGEB, TOSYÖV, MPM gibi kuruluşların KOBİ ölçeğinde talep edilebilir çözüm modelleri geliştirmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra KOBİ'lerde gerek yöneticilere gerekse de çalışan personele yönelik eğitimler düzenlenmeli ve böylece yönetimde uzmanlaşma ve verimlilik sağlanması yolunda somut adımlar atılmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Esin, Arif, **XXI. Yüzyıl Ekonomilerinde Doğru Bir Kalkınma Aracı Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ –AT Örneği)**, İKV Yayınları., 96, İstanbul, 1998, ss.6-7.
- [2] Pfohl, Hans-Christian, **Betriebswirtschaftslehre der Mittel- und Kleinbetriebe**, Erich Schimdt Verlag, Berlin, 1982, s.373.
- [3] Çetin, Canan, **Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi**, Der Yayınları: 202, İstanbul, 1996, ss.66-72.
- [4] Soysal, Ataç, **Çalışma Hayatında 21.Yüzyılın Yeni Ufukları**, MESS Yayınları 227, 1995, s.122.
- [5] -----, **Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Yatırımcı Kamu Kuruluşları ile Küçük Ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinde Gereksinim Duyulan Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Karşılama Kaynakları**, MPM Yayınları 515, Ankara, 1993, s.1.